

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК:

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ПОД ХРАСТОМ.

На лепом месту
Под гордим храстом
Певала је мома
Умиљатим гласом.

Ој, очи моје,
Ој, очи плаве,
Нуне сте миља,
Љубавне славе!

Вршац, 21. јуна.

Застада мома,
Погледа горе:
На једне мале,
Ал лепе дворе.

Њега још нема,
Шта ћу сирота?
Да га не чекам,
То је срамота!

Да ли ће доћи
Мој драган мили?
У овом тренутку —
За часак тили?

Погледа опет
На дворе беле,
Иде ли драган
На груди њене?

Ал њега нема
Да се помоли,
Да својој драгој
Бољу утоли.

Устаде тужна,
Те оде кући,
Својега драгог
Осуђујући.

М. Ст.—

О РАЗВИТКУ ДУШЕ У ДЕТЕТА.

Написао В. Прајер, превео М. Шевић.

V.

Прво учења детета.

С тога, што се највише образовање не може постићи без темељне наставе у језику узима се као да се образовање постизава искључиво помоћу језика. Од тога и данас пате многе школе. У прво доба где се детињ дух будити почиње прво учење почиње *онажањем*. Виђење, осећање, искуство: н. пр. бол кад се удари, опече или падне то су природни учитељи многога детета. Ни најбоље слике не могу имати ни близу толико васпитне вредности као предмети које дете само онажа и додирује.

Разлика боја, тонова, хладноће и топлоте, врсти куца и мириса шта више и

разлика мрачнога и светлога, десно и лево — све то дете неје кадро посредством речи научити. Ниједан човек не може другоме саопћити шта је боја нити му звук описати. Све то морамо сами проживети, сами претрпети па да дознамо шта је. И то самоискуство је за прву наставу и уопће за цело васпитање од веће важности но да поново прелазимо оно што су други искусили и што нам се из друге руке намеће, тако рећи кроз левак сипа.

Непосредно посматрање природе, нарочито живе, толико је кадро да подетиче децу, да се ничим не може заменити. Поток што жубори, лист, влаће, бубица, пуж, па шта више и једна једина коса у критично доба развија душе у детета постаје извор задовољства са којим се дете испр-

пно забавити може. У забављању са најнезнатнијим стварима у игри, која је школа од најјача дејства за образовање разума и карактера, задобија душа највише градива за своје даље развиће.

Право мишљење не даје се никоме привести наставом речима. Ниједно дете се у томе не наставља по мишљењу се учи свако као и виђењу и чувењу. С почетка не можемо ту ништа чинити до само пре преке отклањати које му сметају и не смео га пре времена појачавати. Неје могуће, да нормално дете не мисли. Али финије изражавање мишљења т.ј. наслеђене способности представе, које одељене постају, спојити и спојене преставе раставити, могуће је само наставом и то наставом у опажању и у језицима а не само овом; дете се мора у почетку још упознати са истинитошћу, све то само проживети. Но нарочито треба избегавати сваку једностраност. Са свим је јасно, да ако будемо у одређеном и увек истом правцу утицали на мозак детињ да ће се једнострано и развити мозак за цео живот и најлепше својство, које човек имати може, хармонско образовање, неће се тако никако постићи моћи.

Под хармонским делањем душе разумем тако делање где ни интелектуална ни осећајна страна не претеже, где нити душевни покрети сметају делању ума нити укочен интелектуализам не даје да се осећања развију. У хармониско образовање иде још и вежбање чула и способности за посматрање а ни тело не сме бити пренебрегнуто. Већ код најмањег детета морамо се на ово обазирати и регулисати спољње утиске који на њега делују т.ј. бирати оно што дете сме учити.

У опће на стомак се више пажње обраћа по на мозак. Али мозак се баш не сме ни једнострано развијати вежбајући га у једном правцу или једним занимањем са једним чулним органом, ни дилетантски, пружајући му духовну рану из свих могућих поља. У почетку живота је органска основа делатности душе потребна за све добро и све рђаво али је све завијено као цвет у пунољку. Штета, која настати може кад се нешто касније отпочне

са методиским поучавањем је свакако мања но она, која настаје када се отпочне прерано.

Прераним вежбањем централни нервни систем, који још неје потпуно развијен, тим брже отупи и одржава мање пластицитета па било да се вежба једнострано или од већ јако многострано. А што дуже нервни систем своју примчивост одржи тим дуже одржава и младост. Ко се за многе ствари интересује остаје и у старости млад, док су равнодушни људи и у младости стари. Оно што обично називамо свежином духа у ствари је она веома значајна особина за многе се ствари интересовати, па ипак сваког тренутка своју потпуну пажњу моћи поклонити *једном* предмету. Мало дете неје способно ни за једно ни за друго. С почетка се за слабо што интересује до за своје млеко и првих година неје кадро да своју пажњу дуго на један и исти предмет обрати а да се не умори. Али оно се учи и једном и другом и без поучавања старијих. С тога не смео без потребе прекидати прво доба учења детињег, које је самоучко а постизава се сопственим искуством у тако зв. дечијим играма.

На дете утичу безбројно многи чулни утисци. Дете мора прво неправилну измену час јаких час слабих дражи на његове чулне нерве, који непрекидно један за другим долазе, *разумети* и у главном тако почиње дете учити да мисли. За тај рад треба много времена јер први услов за разумевање је *разликовање*. Што се с почетка чинило да је једнако или врло слично то се мало по мало одељује у неједнако и различно. И том се приликом показује, да је много лакше сазнати сличност разних утисака но различност сличних. Колико се често пута догађа и код одраслих промена двеју физиогномија! где дакле сличност одмах у очи упада а међутим дужег посматрања треба да се различност схвати па тек и речима изрази. За схватање малих сагласности је дете много боље органисано но за схватање малих одступања. Боцу за вино сматра као своју боцу са млеком, а увесељава своју матер променом стотине сличних

ствари и гласова док се у разликовању вежба. Ова примитивна радња духа, разликовање је основа за сваки даљи мисаони рад. Дете ставља и само поједине ствари у разне положаје, учи се просторним односима и уједно и разликовању од других. Оно *мисли* и учи и упоређује и сложене предмете један с другим, али се не учи још појавима и апстрактним вишим преставама и појмовима. За ово потребан је *језик*.

Мишљење на сваки начин није везано за говор. То видимо и на животињама а то нам доказују и глухонеме јер се код њих и без речи стварају просте представе и везују у нове а исто тако и одељују поједине престава од сложених. Шта више престава су потребан услов за разумевање првих речи које научити треба дакле за учење језика. Ако ових престава нема то се ни говор не може постићи те тиме се ни разум не развија као што треба и ако и тај развитак надмашава разум у животиња. Према томе дакле разум без језика има и престава се сварају и без говора али је говор уједно неопходно потребан за развитак разума и схва-

тање виших представа и појмова, без говора ум закржљава.

Али за то ипак брзо учење говора и знање многих речи неје знак нарочите делатности ума у детета. На против сувишно много говорење може се свести на мању интелигенцију, јер на тај начин за мишљење мање времена остаје. Тако се може развити и говор без мишљења, речи без смисла се могу надовезивати, машина за говор нема свог вођу, кочијашу су отете узде из руку, коњи беже и чине недозвољене скокове.

Из овога се види од какве је огромне важности учење говора за вишу духовну делатност. Оно истина не ствара разум али без тога разум остаје без потпуна развића. Али уједно ту упознајемо да је за учење говора потребно, прво, образлив мозак са потребним чулним оруђима, а друго утицаји људи који ће на чулне органе и тиме и на мозак утицати тако, да се мозак у своме развиту под овим утицајем у свим својим деловима правилно развија. На ово утицање треба највећу пажњу обратити јер видесмо да може бити говора и без разума.

ЈЕСЕЊА СЛИКА.

— По Мих. Томпи. —

У ле, како се небо непрестано мути!
Зеленило нагло по дрвећу жути,
Све га мање бива на јаћаној грани, —
Јесењи су хладни наступили дани.
Листће вене, спада ... где је крас му, где је?
Где сунашце, да га оживљиво греје?
Где му птице, где је милина у роси? —
Ветрина га кида и гроб га носи.

Док се дрво мога зелени живота,

Докле год је цветна по њему лепота,
Нек му време шкоде не може нанети,
Нек му буре смрти никада не прети!

Кад ми пак у жићу и јесен овлада,
Кад увене воља и радост и нада,
Кад ме ништа овде већ држати не ће,
Подлећи ћу као и јесење цвеће,
У срцу ми чежње тад ће се да следе,
А миран ће санак очи ми да сведе.

Ив. М. Поповић.

КАКО СЕ ПРОИЗВОДИ СТАКЛО.

Међу најкориснија градива, што их је човечански ум изумео, спада без сумње стакло. Оно се на тако разноврсне начине употребљује и служи на толике многе потребе људима, да је

мало других градива, која би се могла у том погледу такмачити са стаклом. Гдегод је најмањи зрачак културе продрео познају људи стакло, разно стаклено посуђе и стаклена окна на прозорима наћићемо

данас и у најбеднијем сеоцу у најзапуштенијим крајевима. Вредно ће бити дакле, да се мало са производњом тога важног градива упознамо.

Стакло је било познато људима још у најстаријим временима, али јачи развитак производње стакла и општа употреба и стога потиче истом из шеснаестог столећа, када су у Мљецима на острву Мурану поникле стаклене творнице, које још и данас постоје. Број творница се од тога доба по свима култивисаним земљама у огромној мери умножио, више стаклених творница или стаклара постоје сада и у Хрватској и Славонији, па и у краљевини Србији налази се једна стаклара у Јагодини.

Обична градива за произвођење стакла су белутак или песак, поташа или сода и уз то још мрамор, креда или кречњак. Белутак и песак су по свом хемијском саставу кременјача и дуго се мислило, да само од њих постаје стакло, а поташа, сода и креч да топивоост кременјаче повећавају и да се само због тога узимају. Данас се зна да и та друга тела имају битно учешће при постајању стакла. У песку не сме бити гвожђа, или тек врло мало, само за простије врсте стакла узима се и нечист песак. Од тога градива добија се т. з. безоловно стакло, а за оловно стакло мора се додати још и извесна множина извесног оловног једињења (минијум).

Поменуто градива за производњу стакла никад се не топе у творницама сама за себе, него им се увек дода од прилике трећи део већ готовог стакла. За то се узима *полушано стакло* (од прозора и других стаклених ствари), које стаклене творнице морају исто тако брижљиво да прикупљају као што папирне фабрике морају да прибирају крпе. На тај начин се иначе изгубљени остаци од стакла опет корисно употребе, а додатак тај олакшава и топљење. Разуме се, да за бољу робу то стакло мора бити по свом саставу једнако стаклу, које хоће да се произведе.

Сва та градива ситно се сече и добро измешана међу се у нарочите лонце, који су начињени од тешко топиве глине (жуте земље). Има их од различитих ви-

дова; као најсавршенији сматра се данас облик, што им га је *Сименс* дао. Исто су тако различни и по величини и крећу се између 60 и 600 килограма, а у неке може да стане и до 2500 килограма стакла. Тако великим лонцима хоће да се уштеди радна снага и гориво. У тим лонцима греје се градиво у *стакларским пећима*. И оне се праве са свим или од чести од глине, која може да издржи у вагри; поред тога употребљује се још и цеменат, који се глини дода, даље камен пешчар или од каквог тврђег камена (кварцита) начињене опеке. Стакларске пећи ложице су се пре искључиво дрвима. Сада се граде пећи за ложење са каменим угљеном или коксом, а у најновије доба све се више удешавају пећи за ложење са гасом. И међу њима се сада као најпрактичније сматрају Сименсове тако зване регенеративне гасне пећи, јер ни једна од старијих пећи не исцрпи толико топлоте колико ове нове Сименсове пећи. У стакларским пећима топи се стакло дотле, док пећи издрже. Ако нису начињене од особито добре глине, онда не издрже до $1\frac{1}{4}$ до $1\frac{3}{4}$ године. Где је узета са свим ваљана глина, а правило се лако топиво оловно стакло, онде могу пећи да издрже 4—5 година.

Кад се пећ, у којој су смештени празни лонци, загрејала до белог сијања, тако да се окрајци лонаца, кад се отворе радничке руке, тек слабо могу познати, онда се приступи унашању мешавине, из које треба да постане стакло. То се ради 3—4 пута после сваких 10—12 сати. Кад су сви лонци пуни продужи се грејање даље. Гдекад се у истоњеној маси одлучују разне нечистоте. Исте се уклањају јачим ложењем или се морају иначе механично уклањати. Од времена до времена ваде се с тога пробе истоњене масе и кад се види, да нема више у њој неистоњених делића н. пр. пешчаних зрна, онда се што већма пећ ложи, да би јој се температура што брже повисила. Услед тога постане стакло житко. Множина гасних мехурића излазе из њега и садржина лонаца јако се запени и диже. У тој великој топлоти одржава се пећ дотле, док

извађена проба стакла не показује више мехуриће и кад се даје извлачити у бистре конце, на којима се не виде више чворови. Али та бистра маса још је одвећ житка да би се могла одмах обрађивати. Због тога се тада слабије ложи и топлота пећи и стакла се тим као и пажљивим отварањем радничких рупа полагаано стишава, док не снадне дотле, да се у пећи само још црвено сијање примећава (то је температура од 700—800°). Тада се може почети са обрађивањем стакла и за цело време обрађивања мора му се одржавати температура на поменутој висини.

Погледом на обрађивање стаклене масе разликује се израда ваљкастог стакла, месечног стакла, ливеног стакла, дупког стакла тискањем у калупе и духањем. Посао тај снада у опште у најтеже и најмучније послове, који захтевају много вештине.

Стакло за прозоре израђује се сад опште као ваљкасто стакло. Има га две врсте: кали-стакло (чешко стакло) и натрон-стакло. Оно прво производи се сада ређе и то само у пределима, где има много дрва, те се може употребити пенео од ложења са дрвима, а највише модерног стакла за прозоре гради се данас са содом или Глауберовом сољу као натрон-стакло. При грађењу ваљкастог стакла служи се радник гвозденом цеви-дувалицом, која је дуга 1—1½ метра и на оба краја отворена. Пошто један њен крај у пећи загреје, замочи га у лонац, у ком је истопљена маса, окреће је, да се стакло устоји а да не капље и понавља то дотле, док не буде на крају цеви толико стакла, колико треба. Тада душе радник у цев ваздух, да од стакла на доњем њеном крају постане мехур. Вештим дувањем и дру-

гим помоћним сравама доведе он тај мехур у ваљкаст облик, уклони му доњи крај (то учини напон удубаног ваздуха, кад се уста на цеву палцем зануше) и изравни гвозденом палицом све удубине на ваљку. За тим се ваљак на дугачкој му страни отвори или расече. То се постиже тако, да се бело усијаним крајем једне гвоздене шипке пређе дуж цилиндра и то изнутра; тада треба на угрејану линију спустити само кап воде или по тој линији прећи каменом, који стакло гребе и ваљак ће се распући. У новије доба расеку ваљак и са дијамантима, јер тврде да исти секу правилније.

Ваљку треба сад дати још облик равне плоче или табле. То се ради у нарочито за то удешеним пећима. У истима се налазе плоче за поравњавање, које су начињене од најбоље глине и цемента и које морају бити потпуно равне. Ваљак, који се има расклопити у равнину, тура се мало по мало са распукнутом страном горе кроз провидни канал у пећ и што више у тај олук улази, у толико се већма загрева, тако да већ полумек дође до поменуте плоче. Пошто се тада на исту положи, одвије се са обе стране гвозденим штапом, удешеним за тај посао. Да се тим путем добивена плоча потпуно поравни, прелази се преко ње дрвеним ваљком за полирање и кад је и то готово, одгура се у пећ за хлађење, коју само један зид од прве пећи дели. У тој другој пећи налази се тако звани камен за хлађење, на који стаклена плоча дође и наскоро се толико охлади, да се може управо наслопити на гвоздене летве. Охлађене плоче се за тим исеку, што бива већином стакларским дијамантом.

(Свршаће се).

Т Р И В И Л Е.

Свијетла зора крилима својим
разноси мир.

Три виле у гори чарној
проводе мир

К'о у сред раја — така је гора —
лијени хлад.

А виле проводе весоло
свој живот млад.

Сунчани зраци пали су доље
по гори свој

Из чарне горе чује се њежан
вилинеки пој.

А пјесме брује . . . Српство се буди,
јутарњи зрак, —
Заклонио је за себе на вјек
поноћни мрак.

Душанов ор'о у гори чарној
блиста се сам!
Та то је оно, на чему Србин
подиже храм . . .

Сред горе чарне језерце плаво —
лијепи чар . . .
О, Боже вишњи, Србин Те слави
за таки дар!

А виле красне вијенац плету
слободи свој —
Па колом крећу — у коло зову
Немањин сој.

По више кола и шум се чује,
разноси глас . . .

Фоча, на Херцеговини, 1891. год.

Устаје Марко, па Српство зове . . .
сад нам је спас!

Језерце плаво љуља се често
по рубу свом —
Таласе баца . . . креће се топуз,
Душману гром.

Глед'о сам славље дружине ове
у гори тој . . .
Суза ми кану — уста из гроба
сав народ мој!

На груд'ма вила „зора“ се блиста —
окружен зрак:
„Сама слога Србина спасава!“
То је наш знак

На једном неста српскијех вила
оста им глас,
Гдје гором бруји . . . у слогу Српство,
ту вам је спас!!

Родољуб.

БАКТЕРИЈЕ И ЧОВЕК.

(Свршетак.)

Туберкулоза осталих органа долази делом код деце чешће, као што је туберкулоза прева, или већином као што је код туберкулозе мозга и можданих опона, где сиромах лекар мора скрштених руку гледати, где му немилосрдна бољетица отима болника јединца у оца и мајке, до пре две три недеље живахно и весело чеданце, а он неје кадар да љутом непријатељу ништа науди. Колико је дечице угинуло од туберкулозе можданих опона, а ни једно још неје оздравило!

Туберкулозни бацил је узрок и једној између осталих туберкулозних болести на кожи, за коју се тек сада без сумње знаде, да је туберкулоза т. ј. т. зв. лупусу или зверњаку, која је код нас, колико сам ја до сад приметио, доста ретка. Развија се најчешће у лицу на носу, почињући са плавичастоцрвеним чворићем, који се из почетка љушти, а за тим гноји, око истога пак искачу нови. Кадикад је сама слузница у носу отечена, а кожа на носу црвена, поздрве се затварају и нос се стане рањавити, често дође болесник к лекару,

где му већ фали један део носа, са ранама и кором на њима, тако брзо разорава бацил, немилосрдно. Често је изједен већи део лица, горња усна, десни и т. д. И око може да дође у опасност. Болест та може да се развије и на другим деловима човечјег тела, образима, врату, мишици, леђима и т. д. Болест ова почиње у раној младости и то чешће код женских, него код мушких. У опште је ток болести дуготрајан, а сама болест је у главном милосрднија од других врста, које бацил туберкулозе ствара. Бојати се само развитка рака на болесним местима, као и пламенца, а и туберкулозе плућа!

На реду би било, да се запитамо, како да спречимо развитак суве болести, кад знамо, да се она развија само онда, ако бацили уђу у тело и сместе се у ком делу човечјег тела, у ком органу, а знамо и то, да их ми већином кроз плућа из прашине са ваздухом унашамо. У нашој држави се у овом погледу врло мало учинило, а то већином за то, јер је до скоро занемарен био најглавнији део медицинске

знаности т. ј. наука о здрављу или хигијена. Шта више ни у болницама неје толико учињено за то, колико је у сретнијим народима за читаве градове укупно.

Да се зараза туберкулозним бацилом сведе на што мањи број, нужна је помоћ појединаца и целине, те се за то дају поставити правила за појединце, за заводе и за општине, а посебно онет за станове, где има сушничавих. Ја не могу овде развијати на широко то питање, нарочито се не ћу додиривати правила и уредаба, које треба зато да постоје у болницама, казницама, гостионама, школама, па можда и црквама и у општинама, јер то је за датак лекарских чиновника, да то изврше по својој увиђавности, али ми је дужност, да се додирнем тога, како да се влада појединац међу својима, на улици и у друштву и како да се поступа са становима, у којима има туберкулозе као и са стварима, које су биле у додиру са јехтичавима.

Највећа опасност заразе прети од туберкулозе плућа, јер милијуни бацила досвевају пљувачком у болесникову околину, у којој се његови најмилији садрузи крећу. По себи се дакле разуме, да болесник мора у првом реду обратити своју пажњу на пљувачку.

Непристојан је обичај пљувати на земљу, патос, ћилимове и т. д., а исто тако и врло опасан, јер се пљувачка сасуши и меша са прашином, па са њоме нарочито при чишћењу диже у ваздух, те је ми удишемо. Болесник је дакле дужан због себе и због својих избегавати, да не пљује на земљу, јер исто тако, као што је удишање бацила непријатно и опасно за његову околину, може се и по њега опасност још већа развити, тиме што се нови делови плућа могу заразити.

Још је гори обичај, тобож фино, пљувати у мараму, јер на њој се пљувачка сасуши и у прах претвори, те се лако у ваздух и на друге предмете сатресе, лако се на туђе рубље пренесе, а лако може болесник и сам да се још већма зарази, нарочито при усекнућу. Место руца препоручио је један немачки лекар бочицу, која се носи у џепу, а рукује се њоме врло лако. На тај начин уклоњени су

милијони заразних клица из околине, у којој се болесник креће. Употреба ове бочице била би врло саветна, јер се не да ничим потпуно заменити, осим ако би болесник, куд се год макне, уза се носио пљуваоницу, што се може постићи само онда, ако исти не излази из собе или с кревета, не пак онда, кад се исти витла по улици, цркви, биртији или чак и школи. Рећи ће неко, да би се и болеснику и околини његовој гадило, кад би те бочице дошле у обичај. Ја држим, да више нечистоће лежи у пљувању у мараму, него у затворену бочицу, коју увек изапрати можемо.

Пљувајући, остаје врло често малих делића пљувачке на уснама, бради, брковима и т. д. што ваља имати на уму, кад човек дође у прилику, да се љуби, о чем сам већ пре споменуо. То је врло нужно, нарочито у породици, избегавати, јер ваља знати, да је један туберкулозни члан породице кадар заразити па и погубити већи део или читаву породицу, шта више и преживети их дуго, као што има вазда примера. Занимљив је овај случај; Један Србијанац дође к мени са болном ћерком, двоје деце је већ изгубио од кашља, има још двоје код куће, једно такођер кашље, и оно друго је јако бледо. И он и мати су по његовим речима здрави, међу тим приметим ја, да он ипак кашљуца, те га прегледим и нађем један мали део плућа туберкулозан. За тим ми је признао, да је на годину пре смрти своје деце био у истражном затвору због политичког преступа, где је био један с њим затворен, који је јако кашљао и на земљу пљувао. Ово је било у толико занимљивије, пошто нико од његових пре тога неје боловао од плућа, као нико ни у комшилуку, нити у кућама, камо су његова деца долазила.

Како да се владамо у становима, где има туберкулозних? Пре свега да се запитамо, какве да буду пљуваонице? Ма код кога да зађемо у стан, паћи ћемо пљуваонице напуњене или тринама или талогом од кафе или песком. Не зна се, које је од овог трога горе. Ми смо чули, да се пљувачка не сме сасушити, јер се онда лако са прашином у вис диже, а

овде је међемо непосредно у праšину, да се лакше распраши по соби. За то је неопходно нужно поставити у станове чинијице од порцелана или пљуваонице од истога са нешто мало воде на дну истих. Испирање врућом водом и спуштање у проход не стоји никаква труда, а што се тиче гадљивости, држим да неје горе од обичних „пљуца“.

Собе, у којима живе јехтичави, морају се јако чисто држати, рибање патоса врућом водом или сублиматом, трвење дувара средином од хлеба, исто тако кревета, искувавање постељине јесу обична, али опредељена правила, које се вршити морају, да се избегне опасност за околину. Нарочито је потребно то најстрожије извршити, ако је болесник дуже у тој соби лежао у малаксалом стању, где већ неје ни најмање на чистоћу пазио. Станови ти не треба да су претрпани, како би што мање закутака било. При чишћењу ваља патос пошкрупити, а прашина са појединих предмета мора се скидати влажном крпом. Предмети, које такви болесници употребљују, као кашика, нож, виљушка, чаша и т. д. морају се кључалом водом опрати, пре него што их други употреби. Љубљење таквих болесника или чак мртваца је опасно.

Држим да ће вас занимати, да се додирнемо и држања лекарова на спрам ових биљних непријатеља људских. Убица сваки мора да се достојном кажњу казни, па према томе би било оправдано и уништење ових биљних убилаца. Од када се медицинска наука упознала са бактеријама помоћу савршених справа из новијег времена, од то доба је и уперено све изучавање на то, да се отресемо тога непријатеља. Томе имамо да захвалимо за успехе новије хирургије, где лекар смело са ножем у руци отвара утробу и опет је затвара, да се начињена рана затвори за кратко време без и капи гноји! Томе имамо да захвалимо нашу смелост, да смемо рећи: овде сам уништио све клице отровне, ту могу сигурно радити! Лако је онде, куда можемо доспети, а да читавом телу не нашкодимо! Друкчије је онда, када се бактерије настане у унутрашњости човеч-

јег организма, те својим ужасно брзим умножавањем доводе живот у опасност. Ту нам она средства, која иначе ван тела и на телу споља употребљујемо против тих непријатеља, не помажу; не помажу за то, јер их не смемо употребити у оној мери, у којој их иначе употребљујемо, пошто у истој мери, убијају непосредно и човеков живот. На тај начин нам ти убилачки насртачи пркосе и кесе живот људски немилосрдно. Истина вештином лекарском је њихово разметање у неколико сужено, али свакојако далеко од идејалнога савршенства! Додуше богиње су сатеране целовањем на врло мали проценат саразмерно, какву су ужас исте представљале пре тога. Па и здравствена уређења у појединим државама и општинама спречавају развитак разних бациларних болести, али свакојако, појавили се где, задатак лекарев буде ужасац, јер већином стоји према болестима без непосредног утицаја на исте! Сва данашња испитивања, сви покушаји, уперени су против ових зараза и медицинска наука ће без сумње славити најзвишеније славље, чим пође за руком, да се спречи сваки бациларни развитак у човечјем телу, или, ако бацили већ уђу у њ да им се развитак прекине! Наши дади славе Коха, као непријатеља највећег непријатеља друштвеног у данашње доба, туберкулозног бацила! Сви друштвени слојеви дочекали су први глас о тим покушајима као ново стварање раја земаљског, примили су тај глас из германске престолнице као глас, који од више силе долази и непосвећени слојеви друштвени прокламирали су туберкулозу за смакнуту из зборника разноврсних болести. То је дабогме била самообмана непосвећених! Туберкулози није крај, она ће се развијати, као што се и друге болести развијају, ње ће бити све догле, докле се у природи буде развијао њен бацил. Једно ће без сумње друкче изгледати, а то је, да ће њене жртве бити ређе. Кох нам је показао пут, којим да пођемо у борбу против раскалашног разметања туберкулозног бацила. Али нешто морам овде истаћи, што је од особите важности. У први мах, кад су гласови стали стизати

из немачке престонице, тврдило се, да се болест да спречити, ма у ком степену била. Уз то је још ушло у свет веровање, као да једна кап Кохова лека једним уштрацавањем лечи потпуно. Било је јасно, још пре него што је Кох проговорио, да су то новинарске глупости, само да публику већма надражи.

Наши погледи на борбу између бактерија и човека изгледају пурпурни. Мени изгледа да сва тумачења о заразним болестима беху на кривом путу и збиља, ми ћемо се скоро уверити о томе, кад ста немо исте са другог становишта посма-

Из „Бр.“

трати. Пред нама се развијају светли и сјајни дани, у којима ће медицинска знаност светлати; покушаји великога Коха уперени су против бацила најопаснијих болести, шат искуство и усавршење покушаја осветли нам тамну садашњост.

Држим, да сам своје драге читаоце доста уморио својим дугим разговором, за то хитам, да завршим. Борба бактерија са човеком је мучна; али тим је опаснија, те је за то лекарска дужност, да упозна непосвећене са маленкостима те страшне борбе. Ако сам овим чланчићем што год том смеру допринео, онда сам задовољан.

Др. Н. В.

† КАТАРИНА ОБЕРКНЕЖЕВИЋ.

Прошлог мес. 9. (21.) септ. умрла је, а 10. (22.) истог месеца сахрањена је овде у Новом Саду у дубокој старости у 82. години живота Катарина Оберкнежевић, мати Филипа Оберкнежевића, професора на српској великој гимназији новосадској.

Покојница ова беше у сваком погледу необична, ванредна жена, окретна, весела старица, примерна мати, ретка домаћица, одлична и родољубива Српкиња, па је с правом заслужила, да јој име остане у дугој успомени у нашем народу, у коме — особито у варошким породицама му — све ређе бивају оваке примерне, у сваком погледу одличне жене.

Покојница је била ћи Саве Поповића, који је дуго времена био у новосадском магистрату јавни старатељ, или, као што народ каже: „сиротињски отац“, („формундер“ или „вајзенфатер“) и био је као таки на гласу са своје вештине и савесности, а и иначе је био чувен са своје не обичне образованости, скромности и катонске карактерности.

Као ћи такова оца покојна је Оберкнежевићка спајала у себи многу врлину, која све ређе бива у данашњем, сваковрсној покварености наклоњеном, а за врлине и честитост непримљивом свету.

Покојница је пре свега показала редак пример детињске љубави, пригрљујући на своје топле ћеринске груди своју стару матер, која је била и мати Корнилија Поповића, песника и књижевника српског — која је обудовила, а и

свој очњи вид изгубила, пригрљујући је, велимо, и дворећи је најердачније све до самрти пене.

Али покојна Оберкнежевићка је не само као ћи, него и као жена, као мати, домаћица и Српкиња така била, да може за узор служити, особито данашњем женском нараштају, у коме све више овлађује претерана тежња за спољашњим сјајем, за сујетом, раскошношћу и за чулним настрадама и уживањем, а све мање има — као што је у некадањих Српкиња било — озбиљности и одушевљења за прави женски позив, за вољно вршење светих материнских и породичних дужности и обвеза.

Или зар покојна Оберкнежевићка није морала бити изврсна мати, кад је кадра била однеговати два честита сина од којих је један већ тридесет другу годину као професор на српској великој гимназији новосадској ванредном ревнорешћу и савешћу своме српском роду служи?

А зар није покојница и понашањем својим према својој унучади, која су без родитеља остала, и од којих је једно све до смрти своје школовала и о њему се бринула, показала, да је у њојзи породичне љубави неисцрпљиво било?

Кад овим врлинама још додамо, да је она била и изврсна домаћица, и да као така, у најмучнијим приликама — и кад јој је супруг због болести за сваку заслугу неспособан постао — није губила духа, но се најупорнијом истрајношћу, и тако, рећи, мушком срчаносћу за опстанак своје породице берила; кад додамо, да она и као Српкиња није равнодушна била према

јавним догађајима у своме народу, но је ове живим саучешћем пратила. Сећамо се још живо, како је о последњој глав. скупштини добротворне задруге Српкиња Новосаткиња, као чланица њена, живо и пажљиво слушала извештај и предлог о подизању срп. забавишта овде и кад је чланица гђа Савка Суботићка позвала чланице, да се добровољним прилозима оснива фонд за забавишта, била је она прва, која је приступила председничком месту и предала свој прилог на ту цел, и изјавила, да ће и даље свим силама потпомагати ову племениту установу. Кад даље додамо, да су њу и производи наше — а и

стране, особито немачке — књижевности јако занимали, те је, особито у старе дане своје с књигом легала и устајала, а и по гдекоји прилог наше повремене листове давала; кад све то додамо: онда смо тек приближно побројили врлине, које су уpletене биле у венац живота ове Српкиње, која је била пуна духа, пуна осећања за све оно, што је лепо и племенито, па је заслужила, да јој сваки, који још уме да пошту одаје правој женској врлини и честитости, из дубине душе ускликне: Лака ти земља била, добра и честита душо српска! Бог ти дао у рају насеље!

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ПРОСВЕТЕ

Уписивање ученица на нашим вишим девојачким школама и сомборској учитељској школи је довршено и показао се лепши резултат од лане; тако у новосатској срп. вишој девојачкој школи има уписано: 120 ученица, у сомборској 107, а у панчевачкој 103 свега 330. — У учитељској сомборској школи има у I. разреду 43 ученице, у II. р. 41, III. раз. 24 свега 109; мушких приправника има у сва три разреда 70.

У Сарајевској срп. вишој девојачкој школи има уписано 66. ученица; ал тамо су за сад само два разреда.

Образовање учитељица за женски ручни рад у Швајцарској узело је у Сен-Галену практичнији смер него до сада. По договору између управе обртничког музеја и кантоналне власти за васпитање проводе приправнице годину дана у поменутом заводу под ваљаном стручном управом. Поред тога примају недељно по један сат наставу у педагогици и методици. Први покушај извршено је испао. Приликом испита добиле су девет кандидаткиња патенат I. и II. класе.

Српски глвонемни завод у Митровици Срем отпочео је рад свој, али се питомци примају преко целе године. Наставни је језик *српско-рватски*, те се овде тако деца обрачују и васпитају на свом матерњем језику и свом народном духу. Услови за примање ове деце врло су повољни и јевтинији, него ма у ком оваком заводу, те се с тога умољавају читаоци овога

листа, да упозорују родитеље оваке носрећне деце. За ближе услове ваља се обратити на власника и учитеља тога савода г. Радивоја Поповића у Митровици.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Кречење воћака. Многи баштовани су приметили, да је кречење воћака врло корисно, јер оно утамани многе животињице, што су у кори оставили своја јајца, и уједно чува дрво од назеба. На окреченом дрвету не може да се хвата ни маховима, која такође уди дрвету. Ако се у креч помеша још мало ђубрета или крви животинске, онда ће дрво бити поштеђено и од зецова. Али кречити ваља дрва само у јесен, не у пролеће, јер кад се то у пролеће чини, онда се тим затоме рупе на кори, кроз које се се с пролећа дрво испарава, а то је по воћку штетно.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

О писању управо. Донели смо пре једну белешку, како у Немачкој и Бечу агитују учитељски кругови, да се у школама заведе писање управо. Недавно се о том писању изразио и универзитетски професор *Рајс* у седници ц. и кр. лечничког друштва у Бечу. Истакао је најпре, како писање управо има велику важност за лечника, хирурга и очног лечника Чутноват је утицај, који има писање управо на држање тела у ученика. *Рајс* је у школама, у којима

су ученици писали како је који хтео и у којима се нису имале на уму никакве хигијенске сврхе, видео поједине ученике, који су му својим коректним држањем тела упали директно у очи. Показало се после, да исти обичавају управо писати. Нарочиту важност има то за очне лечнике. Сви наши напори да дођемо до добрих скамија односе се на децу нормалнога вида, а не обзире се на оне, који су већ кратковиди. Очни лечници не усуђују се, да тој деци даду наочари за нормално држање главе при писању, јер се боје да ће са погрешним држањем тела, које се има очекивати, наступити услови, који могу на напредовање кратковидости имати кобан утицај. „Детету, које управо пише“, каже Раје, могу без бриге прописати наочари, оно ће очувати своје коректно држање“.

Још једна о писању управо. Најновији број (9) „*Liečnickog Viestnika*“, што га уређује проф. Др. А. Лобмајер у Загребу доноси под насловом „Окомито писмо“ вест, да је овогодишњи међународни хигијенски конгрес у Лондону примио закључак: „Пошто су хигијенски предности окомитог писма и лечничким истраживањима и практичним искуством јасно доказане, те пошто ће онда, ако се оно уведе, много мање бити погрешних држања тела, услед којих настају искривљења ртењаче и кратковидност, то се препоручује, да се окомито писмо у нашим народним и вишим школама увађа и опште провађа. Још додаје „*Liečn. Viestnik*“ тој вести, да је дознао, да се и код кр. земаљске владе у Хрватској и Славонији у школама окомито писмо (писање управо) увађа.

Р А З Н О.

Дарови митровачкој цркви. „Српски Сион“ описује, како је сад дивно украшена митровачка црква и наводи, да је на тај украс потрошила тамошња општина црквена 24.410 фор. а поједини грађани и корпорације поклонили су на то још 8470 фор. и то не у новцу, него су о свом трошку набавили једну или другу утвар. Тако су иконе на прозорима, које коштају 4020 фор. (гласмалерај) поклонили г. г. Никола Ј. Поповић, Ђира пл. Милекић, Павле Панаотовић, Ј. Месаровић, Ђ. Живановић, породица Секулића, А. Драгутиновић и Г. Мијић. Два тешка полиелеја

у вредности од 2000 ф. поклонили су: „српска штедионица“ и „српско есконтно деоничко друштво“; орнаментални прозор у олтару изнад „горњег места“ украсиле и поклониле су: београдске госпође: Магазиновићка, Милосављевићка и Грујићка; ришиде „златан крет“ и 4 чирака г. Јов. Поповић; два чирака од „златног бронза“ и два сребрна чирака за часну трапезу дала је госпођа М. Јовићка. Слава Митровчанима и дародавцима! Они на делу показаше како се љуби мати црква.

Јован Ђуришић Биорац грађанин румски даровао је у спомен своје упокојене јединице **Њерке Ане** „српском учитељском конвикту у Нов. Саду“ 500 фор. а. вр. Нека му је слава!

Катарина удов. Филиповић преминула је ових дана у Београду и оставила је 12.000 динара на фонд сиротих ђака велике београдске школе. Слава јој!

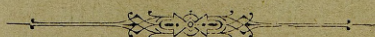
В. кикиндска добротворна задруга Српкиња одликована је на овогодишњој темишварској изложби за своје женске ручне израде *сребрном медаљом*.

В. бечкеречка добротворна задруга Српкиња живо ради, да још ове јесени отвори тамо *срп. забавиште*. У то име купила је кућу и оправила за то, па је већ и стечај расписала за забавиљу и њену помоћницу. Рок стечају траје до 1. октобра о. г. а плата је 360 фор. и слободан стан и огрев а за помоћницу 60 ф. и стан. Задруга је рада, да отвори забавиште на Митров-дан ове године. Нека јој је срећно и славно!

Јубилеј. Професор новосадске срп. вел. гимназије г. А. *Сандић* славиће 6. (18.) окт. о. г. своју 25-годишњицу учитељског и 30. годишњицу књижевног рада. И ми му честитамо ту прославу и желимо, да још дуго и берићетно послужи шкоци и књизи народној. Живео!

Два милијона посетилаца навршило се оног дана на овогодишњој прашкој изложби, кад је исту посетило Његово Величанство краљ Франц Јосиф I.

Румунска краљица, у књижевности названа Кармен Силва, била је јако оронула здрављем и отишла је у Италија, у блажију климу, да се опоравља. Сад стижу гласови, да се знатно опоравила.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА

Новосаткиња.

Записник одборске седнице добротворне задруге Српкиња Новосаткиња, држане 21. јуна (3. јула) год. 1891.

Председава: Јулка Радовановиќа, начелн.
Бележи: Арк. Варађанин, перовођа.

Присутне су: Христина пл. Новићка, под начелница, Софија Јефтићка, благајкиња; Кат. пл. Новићка, Софија М. Кода и Анка Јорговићка, прегледачице — и одборкиње: Марија Ђ. Поповића, Милица Аничићка, Христина Кодићка и Зорка Грчићка.

бр. 31. Чита се записник одборске седнице од 27. маја (8. јуна) о. г.

Одоставерава се.

бр. 32. Перовођа извешћује, да је надзорни одбор с њиме прегледао књиге и рачуне задружне за прву половину ове текуће 1891. г. и нашао је све у свом реду. Уверио се уједно, да има на приклад уложено 1100 ф. осим оних 450 фор, што је прикупљено на подизање задружног забавишта. Готовине није било, него је задружна благајна остала дужна благајкињи 2 фор. 05 новч.

На знање.

бр. 33. Чита се молба Данице Бабићке за новчану припомоћ, пошто јој је муж оболео, те не може да заслужи ништа, а има 5 мале деце.

Молба јој се уважава и одређује јој се 5 фор. припомоћи.

бр. 34. Перовођа предлаже, да се ова задруга уз потпору осталих задруга митрополије карловачке обрати представком једном предстојећем цркв. сабору, да уз препарандију, ил коју постојећу вишу девојач. школу нашу оснује о народном трошку завод за срп. забавиље.

Прима се једногласно и има се молба ил преставка сачинити и поднети циркуландо свима задругама митрополије карловачке потписа ради

бр. 35. Како се задруга Срба занатлија Новосађана спрема, да прослави о Петрову дне о. г. 20 годишњу прославу свога опетанка.

решава се, да се од стране задруге ове приложи у помоћ тој задрузи 10 ф. а. вр., даље да ова задруга корпоративно учествује на црквеном благодарењу, које ће се у то име приредити, а на заједничком ручку, да заступају друштво ово гђе: Христина Кодићка и Милица Аничићка, одборнице.

Сентомашкиња.

25. августа о. г. држао је одбор ове задруге своју седницу, у којој је прочитана оставка досадање начелнице гђе Јелене Дунђерске, која је од постанка ове задруге, па све до сад председавала овој задрузи и својеким заузимањем потпомагала је и морално и материјално за време од пуних пет година.

Одбор је донео једногласно закључак, да јој се изрече јавна благодарност, а тако исто, да јој се писмено у Сомбор пошаље захвалница.

Захвалница гласи овако:

Велештвована госпођо! Одбор „добротворне задруге Српкиња Сентомашкиња“ у седници својој од 25. августа о. г. под бр. 85. примио је Вашу оставку и на предлог гђе Маре Иванића, донео је једногласно закључак, да Вам се, у име ове задруге, изрази овим путем признање и захвалност на Вашем племенитом заузимању и пожртвовању како моралном, тако и материјалном, које сте изволели принети на жртвеник ове велеважне задруге.

Примите ово неколико речи са топлом жељом, да Вас Свевишњи још много година поживи на радост и утеху српске нејачи и сиромашти, којима сте многу горку сузу са ојађена срца убрисали, а у име ове задруге: Хвала Вам! Живели!

Из одборске седнице „добротворне задруге Српкиња Сентомашкиња.“

У Сентомашу 25. августа 1891.

Ј. Миковић,
перовођа.

Мира Иванића,
одначелница.

Одбор је решио, да место начелнице заузме подначелница до главне изборне скупштине, која се има у смислу задружних правила сазвати о Дмитрову дне о. г.

Суботичкиња.

Записник одборске седнице „Добротворне задруге Српкиња“ у Суботици 10. августа 1891. држане.

Председава: Емилија Мучанова, потпредседница.

Бележи: Ђорђе Гојковић.

Присутне: Марија Зарићка, Бојана Георгијевићка, Олга Коларићка, Јела Недељковићка, Јулка Димитријевићка и Богдан Димитријевић, благајник.

Бр. 3. Председница напомиње, да се прија-

вила овој задрузи г. Зорка Сибинкићева родом из Сегедина с молбом, да јој се притече у помоћ новчаним прилогом, да би могла изучити музичку академију у Б. Пешти, пошто има најлепше сведошбе о том, да је у музици вешта и даровита. — С обзиром на слабо стање благајне одређује јој се помоћ од 10 фор. и благајник се упућује на исплату.

Бр. 4. Да би се молитељици још у већој мери помогло, а да се избегне немилостиво купљење прилога, — слажу се све присутне одборнице, да се у корист г. Зорке Сибинкићеве уз улазну цену од 60 новч. приреди „вечерња забава с игранком“, на којој да и сама молитељица суделује свирањем једне или две пијесе на гласовиру и своју вештину покаже. Забава се има одржати у суботу т. ј. 17. (29.) августа или у случају препоне у недељу 18. (30.) августа, и то у црквено-општинској дворани, која се за то вече има измолити од црквено-општинског председника. У погледу осталих појединости и ради изведења забаве одређује се пододбор од 3 лица и то: потпреде. Емилија Мучалова, Олга Коларићева и Јулка Димитријевићка. Имају се умолити за суделовање на забави: г.г. Зорка Гаванска, Христина Димитријевићка и Даница Коњовићева даље Душан Петровић, Витомир Лудајић, Ђорђе Продановић и Јулије Пешл.

Бр. 5. На молбу Александра Јанковића оболелог учитеља бајског — одбор решава, да због исцрпљености својих средстава за сад није у стању никакву новчану помоћ му пружити.

Бр. 6. Стави се питање: хоће ли се и у будуће у случају смрти које задругарке трошком задружне благајне положити венац на самртни одар или ће се тај издатак подмирити приложима од задругарака? — Већином гласова одлучено би: да треба умрлим задругаркама у име задруге положити венац на самртни одар. — Ово решење подиће се и главној скупштини знања и одобрења ради.

Бр. 7. Пошто се дознало, да има више младих госпођа, које би вољно ступиле у задругу као чланови, кад би се на то позвале, — одређују се чланови г.г. Марија Зарићка и Олга Коларићева, да потраже исте господе и понуде их, да се упишу за чланове задруге.

Бр. 8. На пријаву председнице — с њеним задовољством прима се за члана задруге г. Емилија Радићка.

Под бр. 4. овог записника закључена забава односно концерат г. Зорке Сибинкићеве одржао се 17. (29.) августа у општ. дворани у кругу српског отменог грађанства. Г. Сибинкићева заиста се показала као права уметница на гласовиру и колико вештом свирком својом, толико лепом појавом и понашањем изазвала је у публици опште допадање, признање и наклоност, и ми за пријатну дужност сматрамо препоручити је најтоплије и широм публици — Српству — наглашујући, да је нарочите пажње и сваке потпоре заслужна. Она је испит из предмета II. приправног разреда за прелаз у б. пештанску музичку академију положила с врло добрим успехом, и примљена је за редовног члана академије. Пошто је пре по године остала без оца, у сиром. стању, то је принуђена изучити се гласовирској и музичкој вештини путем молбе на потпору својих сународника. С тога је поново препоручујемо свима српским женским задругама, а и појединим родољубима, да не напусте овај редак дар с тим мање, што смо уверени, да ће г. Сибинкићева, кад своју вештину и знање у највишој музичкој школи развије и усаврши, бити на дику и понос Српства и оправдати сваки корак и заузимање, које се буде чинило ради њеног изучења.

Нека је овде јавна хвала свима суделачицама и суделачима на забави, на име гђцама: *Зорци Гаванској, Даринци Крунајској, Даници Коњовићевеј, г. Витомиру Лудајићу и Тоши Челић, Фрањи Галу и Јулију Пешлу, Милану Продановићу и Душану Петровићу*, који су својим суделовањем у свирци и певању прибавили публици пријатно уживање и допринели, да је забава поред тога лепог уживања и материјалне користи за уметницу донела. Нисам надлежан упустити се у оцењивање уметничке стране њихове свирке и певања то је већ више пута најпохвалније споменуто у нашим јавним листовима, али не могу пропустити, а да не споменем ону готовост, с којом горе именоване гђе и господа свако родољубиво и корисно подузеће, потпомажу. Живели!

Кикинђанака.

Записник II. седнице управног одбора „В. Кикин. добротв. задр. Српкиња“ држане 14. (24.) маја 1890 год.

Председава: Нина Петровићка, председник.
Бележи: Михаило Косић, тајник.

Присутни: Јелена Мајински, Евђенија Баковљев, Ирена Петровићка, Јелена Николићка, Александра Шивићка, Савета Јовановићка, Јулијана Богдан.

Бр. 10. Тајник чита записник од прошле седнице.

Одоставерава се без примедбе.

Бр. 11. Председник позива одбор да учини све нужне припреме ради одржања забаве.

Закључено је да се забава одржи други дан Духова; да се штампана 600 позивница — 300 српских и 300 мађарских — да се уговори са музиком. Улазница од особе да буде 50 новч, од породице 1 ф. 20 н. За редитеље да се умоле: г. г. Аца Недић, Паја Трипковић, Стева Сандић, Лотић трговац, Пеџ и Барток. За ово се имају постарати председник и тајник. На „каси“ да буду: Јулијана Богдан, Евђенија Баковљев и тајник.

Бр. 12. Пошто је штатут за учитељски конвикт одобрен, то тајник, познавајући родољубље ове задруге, предлаже, да се и ова задруга упише као помажући члан овог конвикта, са прилогом од 50 фор. а. вр.

Предлог се овај једногласно усваја и благајник се упућује да педесет фор. на целу срп. учитељског конвикта изда и у одељак „непредвиђени трошкови“ као издатак стави.

Бр. 13. Председник јавља да је издао 1 ф. милостиње Ракили Ђирићевој и моли накнадно одобрење одборско; — а за милостињу моле: Љуба Гавранчића, Маџаревићка, Ђирилова деца и удова Молдованова.

Закључено је: одобрава се издатак од 1 ф. Ракили Ђирићевој, а одређује се једаред за свагда Љуби Гавранчићевој два фор.; Маџаревићки 1 ф.; Ђириливој деци два ф.; удовој Молдовановој три фор. а. вр. Благајник се упућује да ове своте исплати и у издатак стави.

Бр. 14. Члан Савета Јовановићка пријављује за помажуће чланове: г. г. Стеву Николића трг.; Пају Трипковића трг.; Саву Маринковића економа са 2 фор. годишње.

Записник III. седнице уједног одбора „Велико-Кикиндске добротворне задруге Сриклиња“ држане 9. (21.) јуна 1890.

Преседава: Нина Петровићка председник.

Бележи: Михаило Косић тајник.

Присутни: Јелена Влаховићка, Евђенија Баковљевићка, Савета Јовановићка, Јелена Нико-

лићка рођ. Радловић, Јулијана Богдан, Мара пл. Еремићка, Александра Шивићка, Јелена Мајински, Ирена Петровићка, Сиди Пачу.

Бр. 15. Тајник чита записник од прошле седнице.

Одоставерава се без примедбе.

Бр. 16. Тајник подноси извештај о забави која је одржана други дан Духова: примак је: 109 фор. Издатак: и то музика 75.02, Кади 16, штампана 13.20, послуга 3 ф. Свега 107.22, остаје 1.78, накнадно примљено 1 фор. Остаје свега 2.78 новч.

Извештај овај прима одбор к знању и благајника упућује да 2 ф. 78 н. у примак стави.

Бр. 17. Тајник чита допис школског одбора и учитељског збора, у коме јављају, да ће испит женског ручног рада у нашим народним школама бити: у уторак 12. (24.) јуна у 3 часа п. п.; и у четвртак 14. (26.) јуна у 3 часа п. п. (у IV. V. и VI. разреду).

Одређује се да гђе: Сиди Пачу, Јелена Мајинска и Јулијана Богдан присуствују испитима — а очекује се да и остали чланови иду на испит.

Бр. 18. Подпредседник г. Сиди Пачу јавља да јој је г. Риста Телечки дао шест фор. да се на три сироте подели. Уједно ставља одбору до знања да је подељено: Маци Ациној 2 фор., Линки Фодоровој 1 ф.; Даници и Линки Стражамештеровој 2 фор.

Одбор узима ово к знању и изриче дародавцу г. Ристи Телечком своју благодарност.

Бр. 19. Председник ставља до знања да је издала удовој Молдовановој три фор. и очекује накнадно одобрење; а за редовну месечну припомоћ моле: сироче пок. Анке Удицкове Босиљка и удова Маца Ацина.

Издатак удовој Молдовановој накнадно одбор одобрава; а Босиљци Удицковој и удовој Маци Ациној одређује по 3 ф. припомоћи.

Белоцрквацка.

(Свршетак).

7. Чита се предлог одборски у погледу процену за годину 1891. и то:

Примање:

Од чланарина	102 ф. —
Од забаве	200 ф. —
Од 5% камате на уложени у банци капитал	50 ф. —
Свега	352 ф. —

Издавање:

1. Потпора стална сиротим и немоћним старицама и једној слепој	36 ф. —
2. Одело, књиге и памук сиротим ученицима и ученицама оvd. срп. основних школа	70 ф. —
3. Милостиња немоћним и потреб.	10 ф. —
4. Разне непредвиђене потребе	30 ф. —
5. За послугу	4 ф. —
6. Штипендија гђци Циуковој	20 ф. —
7. П. рата срп. учитељ. конвикту	10 ф. —
Свега	174 ф. —

Кад се одбије издавање од при-
мања то се показује вишак од 178 ф. —

8. Њено високородије плем. гђа начелница Софија Станојловић у име своје и осталих часница ове задруге изјављује скупштини на до-садањем им поклоњеном поверењу најуреднију захвалу, и позива исту, да приступи избору нових часница у смислу друштвених правила.

Скупштина не прима оставку, већ умољавало како гђу начелницу, подначелницу, благајкињу и остале часнице, да и на даље остану на својој пошти, које исте уваживши молбу и на даље остају као часнице.

9. Гђа начелница позива скупштину, да се у смислу задружних правила једна половина одборкиња, која ће се сад искоцкати — новима замени, напомињући, да оне одборкиње које коцком испале буду, могу поново изабране бити.

Најпосле са обзиром на то, што је број одборкиња врло мален, то у случају болести и отсуства појединих чланица — рад одбора спречава се, то предлаже гђа начелница да се број исти од 5 на 9 чланица помножи.

Скупштина уваживши предлог гђе начелнице приступа прво искоцкању $\frac{1}{2}$ одборкиња, а затим попуњавање искоцканих места и повисење одборни чланица на број 9 изабравши једногласно следеће гђе: Катицу Стефановић, Катицу Т. Кретић, Персу Бокшареву, Катицу Костић, Зорку Милиновића, Олгу Пешу, Зорку Стефановић, Нину Погољни и Драгињу Ристић, а за перовођу умољавало се г. Милош Кретић да и на даље остале перовође.

10. Избор 3 прегледачица рачуна задружних за год. 1891.

За прегледачице бирају се једногласно: гђа Катица Н. Кретић, Ната Гавриловић и Паулина Циглерић.

11. Избор 3 чланице, које ће записник скупштински и одборни седница оверовити.

Једногласно бише изабране: гђа Олга Пеша, Катица Костић и Зорка Стефановић.

12. Разни предлози.

Пошто су сви на дневном реду стојећи предмети исцрпљени, то гђа начелница захвалив се присутним задругарицама на одзиву, закључује седницу уз бурно „живила гђа Начелница“

ЧИТУЉА.

Велика кнегиња Александра супруга вел. кнеза Павла Александровића најмлађег брата данашњег руског цара, а најстарија кћи владајућег краља грчког Ђорђа преминула је 12. септ. о. г. после порођаја у Илинском код Москве у 21. години живота. Услед тога отпутовала је царека руска породица из Копенхагена, где се бавила у тастбини, на укуп. Наш двор наредио је, да се за 8 дана носи црно за овом покојницом.

Александра удова Радосављевића рођ. Коњовић из Сомбора, преминула је 3. септ. о. г. напрасном смрћу у својој 64. години. Њеног мужа, Љубомира, пароха староврбашког, убили су Мађари 1848. г. и она остане сирота са једном малом девојчицом, коју је била изгубила у оној буну и једва трећи дан нашла у чурушком риту. На њену жалосну судбу смилувало се и Њег. Величанство наш краљ Фрања Јосиф I. и подарио је годишњу припомоћ од 200 ф. Овом припомоћи и својим неуморним радом и штедњом не само да је ваљано васпитала своју јединицу, него је и за своју старост спремила лепог ужитка, које је, поред легата од 400 ф., намењених срп. правосл. сомборској општини за њену успомену, оставила своје зету, вредном учитељу сомборске више девој. школе г. Ники Грујићу, кога је по смрти своје јединце посинила. Лака јој црна земља и лепа успомена!

Софија уд. Дра Максимовића мати нашег поштованог сарадника г. Др. Милана Шевића-Максимовића професора, преминула је 26. септ. о. г. у 54. год. живота свога. Учествовала је живо у женском друштву и била је одборница при отпочетку добротворне задруге Српкиња Новосаткиња. Лака јој била црна земља и вечан спомен!

Теодор витез Алексић од Мајна ц. и кр. генерал-мајор у миру, поседник шест војничких одлија, зет покојног Јована Обреновића, млађег брата кнеза Милоша, бивши крилни ађутант Његов. Величанства краља Франц Јосифа I., уважена и обљубљена личност на двору нашем, преминуо је у Н. Саду у 56. год. живота. Он беше оболео пре 20 година и с тога је и дошао у мир. Лака му црна земља и лепа успомена!

Јован Радић јубиларни парох суботички и члан конзисторије бачке, преминуо је 24. септ. о. г. у 77. живота. Вечна му успомена!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Спахиница, роман из живота војвођанских Срба. Написао Стеван Ј. Јевтић. Издање пинчево. Београд Краљевско-српска државна штампарија 1891. Цена један динар (50 новч.)

Земље у Бачкој са земљорадничког гледишта. Написао М. Петровић, професор српске учитељске школе у Сомбору. *Ову је књигу наградила „Матица Српска“ са 100 дуката из фонда Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозукове.* У Панчеву, у комисији књижаре Браће Јовановића 1891. Цена је овој књизи 1 ф. а. вр. Добити се може или код писца у Сомбору или у књижари Браће Јовановића у Панчеву.

Српска краљевска академија у Београд издала је **Глас XXXVI. Артески бунар у Сомбору**, написао М. Петровић професор, дописник Академије природних наука (са профилом артеског бунара). Београд. Штампано у штампарији Краљевине Србије 1891.

Српски велики кикиндски Календар за преступну годину 1892. Издаје књижаре Јована Радака у Вел. Кикиндци. Штампарија Јована Радака. 1891. Цена 25 новч. Осим календарског дела има песама и приповедака из народног живота, које имају поучну и забавну цел за народ. Ми препоручујемо овај календар народу нашем.

Дат је у штампу у Сарајеву у Босни: **„Нови Требевић“** велики српски илустровани календар за Босну и Херцеговину. Штампане се у 8.000 примјерака, а растуриће се по Босни, Херцеговини, Србији, Црној Гори, Далмацији, Боци Которској и међу Србима у Угарској. Врло је zgodан и подесан за огласе, који се рачунају врло јефтино. Читава велика страна стаје само 15 фор., по стране 8 ф., а четвртина стране 5 ф. Огласе с новцима прима уредништво „Босанске Виле“. Наручбине без новца не ће се уважити. Књижарама, трговцима, занатлијама и другим радницима препоручује се ради огласа. У Сарајеву, 30. августа 1891 г. *Н. Т. Кашиковић*, уредник „Босанске Виле“.

Срби браћо!

Петог октобра ове године навршује се сто година од дана рођења дичног српског pjesника и борца *Симе Милутиновића, Сарајлије*. Тога дана — мислио је овај одбор — да ће се слави српство из свију крајева и најсвечаније прославити стогодишњицу Симоњу; но пошто је саразмјерно тако мало скупиено добровољних прилога, да се од тога не може подићи, никакав

достојан споменик — то је овај одбор ријешило: да се главна свечаност, у славу Симоњу, одложи све дотле, до год се не сабере толико новаца да одбор може ријешити, какав ће бити споменик. Но ипак дужност нам српска налаже, да и дан саме стогодишњице свечано прославимо — макар свако у својој средини; с тога је овај главни одбор закључио у својој седници од 2. септембра о. г.: да се сав српски народ позове — ако је могуће — да стогодишњицу Симоњу прослави овако: 5 октобра у јутру нека се свугдје одржи свечана служба божја а послје службе парастос (ошијело) у спомен Сими. Послје подне или у вече, ако је икако могуће, нека поједини пододбори или друштва одрже народну свечаност или бесједу у славу Сими.

Уздајући се у родољубље одбора у Биограду, на Цетињу, Нов. Саду и појединих пододбора у овим крајевима и васцијелом Српству, увјерени смо, да ће тај дан свечано бити прослављен.

Овом приликом молимо све одборе, пододборе, сваког брата Србина и Словена и све искрене пријатеље Српства: да нам сви пошаљу прилоге — или само нека нам доставе суму од скупиеног новца — најдаље до конца марта 1892. године, како би се према суми могли равнати за сами споменик.

Срби браћо, немојмо наш немар показивати код овога народног подузећа него сложено на посао, како би се на скоро Србадија из свију крајева српских могла искупити у Сарајеву при главној свечаности, па сви заједнички, најсвечаније прославити ту народну велику свечаност.

У Сарајеву, 9. септембра 1891. г.

Васо С. Краљевић с. р.,
потпредседник.

ПОРУКА.

Новосадска добротворна задруга Српкиња разаслала је на потписе овоостраним задругама Српкиња једну претставку на наш народни црквени Сабор још јуна месеца о. г., па смо извештени, да је до сад стигла тек до треће ађанске задруге. Како су изгледи, да ће се наш народни цркв. Сабор састати још ове јесени, а најдаље на пролеће: то умољавамо славне задруге, да ову ствар не задржавају него да је потпишу, ако се слажу, па одмах даље да отирају, како би иста могла на време стићи куда треба и како би о њој могао и Нар. Цркв. Школ. Савет предходно своје мишљење поднети.

Председништво доброт. зад. Срп. Новосаткиња.

САДРЖАЈ: Под храстом. — О развитку душе у детета. — Јесења слика. — Како се производи стакло. — Три виле. — Бактерије и човек. — † Катарина Оберкнежевић. — Белешке: Из просвете; За домаћице; Зарад здравља; Разно. — Рад добротворних задруга Српкиња: Новосадкиња, Сентомашкиња, Суботичкиња, Вел. Кикинђанака, Белоцркванска. — Читуља. — Нове књиге. — Срби браћо! — Порука.